

Tar Károly

Gyilkosok

Gyilkosok családjába született. Megölte az anyját.

Anyja nem akarta megenni a spenótot. Csak feküdt az ágyban, nézett a fiára szigorúan. Nem ellenkezett, nem is biztatta.

Tömkölte szájába. Rábeszélősen etette. Vagyis hát inkább csak szeretne volna etetni. Nem sikerült, mert még soha senkit nem etetett. Ez kimaradt az életéből. A gyerekeit se kellett etetnie, anyjuk gondoskodott róluk, és mindig akadt valaki, aki elvégezte ezt az aprólékos bibelődést, ezt a türelempróbát.

Kanalazta anyja, öregkorára elvékonyodott, ajkai közé az ételt. Honnan volt bátorsága etetéséhez, nem tudta. Úgy érezte, az egész gyerekjáték, hiszen csak ismételnie kell anyja egykori lágy mozdulatait, amelyek csordultig voltak szeretettel, amikor lelohadt emlője helyett, sűrűn ismételten, fél kiskanálnyi tejbegrízzel csillapította gyermeke folytonosan növekvő étvágyát. Anyja nem tanította neki az élet apró titkait. Bizonyára tudta, hogy ezek maguktól ráragadtak. Sohasem hallott a génekről, de úgy viselkedett, mint aki nemcsak génjeik, hanem lélegzetük hasonlóságát is magától értetődőnek tartja. Még a hasában rugdalózott, amikor példamutatással készítette fiát az életre. „Édes gyöngyvirágom, én már alig várom...” – hallotta dúdolását, és megjegyezte a dal tetszetős szövegét is. Nyilvánvalóan így történt, másként honnan tudná most is, hiszen nem tanulta ezt a dalt. Amikor pedig konokul késő estig versre tanította az anyja, hogy másnap felmondhassa a gimnáziumi magyar órán, egyetlen szakaszt sem tudott hibátlanul, de reggel már mosakodás közben betéve fújta az egész *Családi kör*-t. Nem történt csoda, tudta jól, hogy anyja csöpögtette belé azokat a szép szavakat álmában az éjszaka folyamán, szép sorjában, betűnként az ő akaratos bámulni valóan nagy szorgalmával.

Útban volt az anyja foga, igyekeztem fogsora közé lapátolni a remény színű kotyvalékot. Nem sikerült. Anyja szája szögletéből lecsorgott az étel, a lefolyt az állára és onnan a nyakára, a hálóingének kerek gallérja mögé. Törölgette a nagyját. Akkor vette észre, hogy az anyja nem nyel. Nem akarta a spenótot.

Nem akart már semmit sem. Hetek óta vizet sem ivott. Időnként szemével intett, hogy meg akar halni. De ezt senki sem vette komolyan. Nem szólt senkihez. Csak nézett szigorúan. Furcsállotta ezt, mert az anyja egész életében csak magával szemben volt szigorú. Most feküdt a kórházi ágyon, bal felét érte a gutaütés. Nem hitte, hogy csak úgy heverészik az anyja, hiszen egész életében keményen dolgozott. Mániásan. És hihetetlen kitartással. Nem érzekelte az időt, örökké hajtotta magát. Az volt az ő legnagyobb baja, hogy mindig, de mindig többet akart tenni,

mint amennyit elvégezhetett. Minden percét túltölte tennivalókkal.

Kötött neki egy svéd mintás fejfedőt. Vacsora után fogott hozzá, szaporán forgatta a négy kötőtűt.

– Lefekvés előtt befejezem – mondta.

S mert kimondta, úgy is lett. Hajnaltájt került az ágyba. Ez a fejfedő ma már csak kopaszodó feje búbjára elég, ha néha feltette, úgy érezte, az élet bármely területén verhetetlen, akarata töretlen. „Kár, hogy nem vagyok zsidó”, gondolta. Ezzel járhatnék templomba.

Miután anyja kiszenvedett, feljelentette magát, azt vallotta, maga okozta a halálát. Az orvosok szerint megpattant anyja agyában egy vérér, aztán az agyvizbe fulladt részek nem működtek, ezért nem tudott nyelni, szólni, nyelt, szólt, mozdult. A szájába erőltetett étel a légcsövébe jutott, köhögési rohamai tüdőgyulladásban folytatódtak. Ekkor már, a mozdulatlan fekvéstől, fenekén tenyérnyi tályog kínoztta. A vénás táplálás meghosszabbította szenvedéseit. Élt élettelen.

A magas láz gyorsan végzett vele. Félig zárt szemein a fény se ki, se be. Sötétség borult a fia agyára is.

– Zárjanak el, végezzenek ki, – mondta a kezelőorvosnak. Felindultságában indult a rendőrségre. Mindenfelét ordított. Azt is, hogy kétszer halt meg az anyja. Először, amikor hónapokkal ezelőtt, a nővére ismételten rátelefonált az anyjára. Késő ős volt. A nyaralókörnyéki gyümölcsösben bokáig ért a sok földre szédült falevél.

Anyja szolgálatra mindig kész, makacs asszony volt, általában hagyta, hogy szerettei kívánsága érvényesüljön mindenben, de most az egyszer kitartott elhatározása mellett.

– Ő is gyilkos! – ordította a fiú, és megnevezte a nővérét. Azt sem hallgatta el, hogy gyilkos az egész családja.

– Egymást gyilkoljuk, mindannyian arra várunk, hogy eltegyük láb alól valamennyi közeli hozzátartozónkat.

A kórházi folyosó végén kapták el azok a markos emberek. Küzdött az igazságáért. De semmibe vették.

– Nálunk leszél és punktum! – A nővére bevallotta, hogy ezt ordította az anyjának a telefonba mielőtt lecsapta a kagylót. És azt, hogy „... garzonod foglalt, oda költözött egyetlen és imádott fiú unokád!” Ezt számtalanszor elismételte előbbi telefonbeszélgetéseik alkalmával is. Naponta elmagyarázta az anyjának a sok utánajárással bevezetett tanyasi telefonba, hogy másként nem lehetséges.

Nyár elején rendszerint kiköltöztették anyjukat közös nagyfalusi tanyájukra, ahol szívesen kertészkedett és magas vérnyomása is csökkent. Azt mondták róla, hogy harmadik emeleti garzonjában nyitva felejtette a gázt, s csak a véletlen műve, hogy nem repült a levegőbe szomszédjaival együtt.

– Nem igaz! – mondta az anya. – Csak azért volt gázszag, mert a városi gázellátók

büdösítették a gázt! – Bevallotta, hogy valamiért évek óta nem érezte a szagokat, csak fejfájásáról tudta, hogy akkor valami nem volt rendben a lakásában.

– Elájultál! – emlékeztette a lánya.

– Nem igaz! – csattant fel anyja.

– De igaz!

– Folyton agyvérzés kerülget. Akármikor elájulhatsz...

– Jól vagyok! Csak hagyjatok már békén! Nem elég, hogy a hét majd minden napján cselédek vagytok?!

És ez így ment egész héten. Hét végére az anyja rendbe tette a tanyát, leszedett minden gyümölcsöt, felásta a zöldséges kertet. Október vége volt. Szép, hosszú ősz. Egyre halasztotta a hazajövetelét. A fiának mindegyre át kellett állítania magát, mindig új napra kellett igazítania hazahozatala idejét.

Az anyának nem akaródzott a lányával együtt laknia. A tanév majd minden napján náluk szolgált. Főzött, mosott, takarított. Cselédkedett. Lánya, kétgyermekes tanítónő, ha beszámítjuk a mindig harminc tanulónál népesebb, nevetlen gyermekekből álló osztályát, valójában sokgyermekes anya volt. Nehezen boldogult anyyi gyermekkel. Az sem vált előnyére, hogy olyan társat választott, akinek a nevelését is magára vállalta még házasságkötésük előtt, de sok más elképzelése mellett erre sem jutott ideje. Válogatott volt. Férje nagyhangú piaci ember, itálosan kibírhatatlan, fröcskölt belőle a többségi nemzet felfuvalkodásából eredő gyűlölet. Hetenként legalább egyszer anyósát lekurvázta, feleségére kezet emelt, tizenéves lányával is összeverekedett. Aztán szégyellnie kellett lánya manikűrözött körmeinek nyomát az arcán.

Az anya hetvenhárom éve kitartó szorgalmával, minden elnapolt hazautazása előtt aprólékos gondnal rendbe tette a tanyát, összepakolta a zöldségféléket, almát, diót, sajtot hozatott a közeli esztenáról, még frissen főzött szilva ízet is vásárolt a falusiaktól, a telefonba pedig naponta az mondta a lányának, hogy csak akkor küldje a bátyját a Trabanttal, ha saját kicsi lakásába viszi.

– Azt nem lehet! Már minden el van intézve... – erősítette jónak hitt elképzelését a lánya, miszerint anyját nem lehet magára hagyni. Addig erősködött, amíg az anyja kezéből kihullott a telefonkagyló.

Este talált rá a szomszéd tanyán élő asszony, amikor a szokásos fél liter tejjel beállított hozzá. Mentőt hívott. Mire a fia oda érkezett, már a közeli kisvárosi kórházba szállították.

Akkor már félhalott volt.

– De én öltem meg – állította a fia. – Én vagyok a gyilkosa – ordította azon a kopott kórházi folyósón. Nem érdekelte, hogy hihető vagy sem, amit mondott, hiszen tényekről szólt. És azt állította: az sem véletlen, hogy visszaeső bűnöző. Visszaeső gyilkos.

– A rendőrségre akarok menni! Feladom magam! – zokogta, de nem hittek neki. Hitetlen volt.

– A fiamat is én öltem meg... Amikor már magasabb volt nálam, közelített az százkilencven felé, és tanultabb is, a kor kihívásainak megfelelően olyan műszaki pályát választott, ahol a vízilabdázóknál szerzett kitartáshoz erőt, és férfias izomerejét is hasznosíthatta. A mérnökihez szükséges matematika és fizika erős kezének kisujjában volt. Bevonult kötelező katonáskodásra.

A hadsereg siralmas felszereltségét három esztendőn át maga is tapasztalta, ezért berukkolása előtti este, kapcacsavarásra tanítottam a fiát. Vesztére. A fiú az erőltetett masírozások közben egyik kapcája összezsomózódott, felsértette a lábát. A katonai orvos elkezelte, vagy inkább nem kezelte, ő tudja miért és kinek a parancsára. Szükségtelenül, kétszer is megműtötte, hüvelykujj vastag lyukat faragott a sarkába. Aztán elkülönítette, és a vérmérgezés nyilvánvaló tünetei ellenére „elfelejtett” antibiotikumot adni neki.

Nem bizonyíthatta, hogy az a kapitány a fia gyilkosa, aki kitartóan hónapokig zaklatta besúgóí feladatokra ösztönözve, s akit végül, hogy megszabaduljon tőle, ordító műveletlenségét mutató viselkedését nehezményezve, a tiszt fölötteseinek feljelentett. A kapitány fegyelmet kapott, áthelyezték, de felettesei siettek rajta is megtorolni a hivatalon eset csorbát. Ha beadta volna a derekát és meglapul a hatalom sok ezer sunyi besúgója között, a fia most is élne.

Be kellett látnia, hogy még nem elég következetes és kérlelhetetlen gyilkos. Fia gyilkosát futni hagyta. Másfél hónapra fia halála után, a kapitányt hivatalból, családjával együtt egy nyugati országba költöztették. Nem nehéz kitalálni: bérgyilkos munkára.

Nem sokáig koptatta az iskolapadot. Nem erőltették, és nem bánta, hogy az elemi után nem kellett továbbtanulnia. Szülei elválltak, az anyja nevelte. Az anyja a kekszgyárban dolgozott. Szűkösen éltek, amíg kitanulta a lakatosmesterséget. És azután sem volt valami fényes az életük.

Anyja összeállt egy pékkel. Amíg a pék bírta a lisztport, a huzatot, a szembeforróságot, s hátába a hideget, aránylag jól ment dolguk. Aztán a pék asztmás lett, reggelenként, amikor tüzet nyújtott a konyhai kemencébe, nagyokat krákgovva köpködte a füstölgő farakást.

A pék apja is gyilkos volt. Magát ölte meg. Ő pedig eltette láb alól első feleségét. Hozzá hasonlóan szőke, igazi szépség volt a felesége. Egyből felcsinálta. Gyönyörű szőke lányt szült a fiatalasszony, és férje karjaiban nyikkanás nélkül kiszenvedett. Gyermekekáz. Ezt írták halotti bizonyítványába.

Második felesége is megutálta a péket. Addig se szerette, házasságuk megegyezés

volt az előző házasságukból származó gyerekek felnevelése végett. A pék mostohalányát a piaci árus szomszéd fia vette el. A lány anyja azt akarta, hogy a fiatalok költözzenek a pékség hasznából teremtett, diófafurnéros bútorokkal berendezett első házba, ők majd megszűnnek a házhoz ragasztott kicsi szoba-konyhában. A péknek ez nem tetszett.

Miután a pék, nyilvánvalóan tudatlanságból, lányát is megölte, mostohalányáért nem volt hajlandó feláldozni kényelmét. Pedig, ha idejében eladja mindenét, és pénzen egy ügyes sebészt kerít, megmenthette volna zörgő szívbillentyűkkel született lányát a korai haláltól.

A pékné újra elvált. A fia nem tudta, hogy az anyja miként ölte meg a péket. Ekkor már külön lakott egy városszéli ház bérelt fáskamarájában. A pék sírva könyörgött, hogy vegye rá az anyját, ne hagyja el, szüksége van rá.

– Mit tehetnék? Nem ölhetem meg anyámat! – mondta neki ridegen. Délután történt. Heverészett. Ágya végében ült a pék, fejét kezébe hajtotta.

Egyszer még találkozott vele. A pék zihálva magyarázta, hogy felsőkarján, libatölcsér nagyságú, kemény dudorékot hord. mindenki furcsállotta, hogy nem egykori kemény békája helyén nőtt az a daganat, hanem felsőkarja külső részén.

– Nyers tojást fecskendezett be az orvos – újságolta. – Vastag tüvel. Óráig tartott. Azt mondta az orvos, majd felszívódik, és talán ez segít.

Asztnája miatt csont és bőr volt már akkor. A szíve miatt került a kórházba. Később hallotta, hogy halálos ágyán üzent érte. Ha beszélhetek volna, talán megtudta volna tőle, kire gyanakodott, kiről feltételezte, hogy végezni akar vele. Elmaradt találkozásuk miatt büntudatot érzett, hajlott arra, hogy anyján kívül magát okolja a pék korai haláláért.

Anyósa hallgatag asszony volt. Volt benne valami titokzatos, ahogyan köténye zsebéből időnként előkötört egy-egy cukorkát vagy dióbelet, és óvatosan, percekig forgatta a szájában, mint, aki szégyelli örökös falánkságát. Időnként, amikor nem talált valamely kérdésre megfelelő választ, megtorpant, mozdulatlanságából kiolvasható volt, nem tudja előre, vagy hátra lépjen, nem tudta mi tévő legyen.

Kocsira vágytak, hogy könnyítsenek a bevásárlásokkal és a gyerekek ide-oda kíséréseivel járó gondjaikon.

Nyugdíjas apósa, két szoba-konyhás házuk belső szobájának diófafurnéros kredencében matatott naphosszat. A kredenc lehajtható ajtaján, nagy gonddal simítgatta papírpénzét. Bezárkózott a nagyszobába és csinos kötegekbe rendezte, számolta és újraszámolta megtakarított vagyonát.

Mielőtt apósának előadták volna kölcsönkérési szándékukat, anyósát puhította.

– Két hónapra kellene egy kis összeg. A fővárosban találtam egy bogárhátú Volkswagent, jutányos áron, merthogy a tulajdonosnak sürgősen orvosra kell a

pénz. Háromnegyede már megvan a szükséges összegnek, a többit két-három hónapra kölcsönöznénk anyukáéktól...

Anyósa hallgatott. Aztán megfontolt lassúsággal megforgatta szájában a cukorkát, és sóhajtva mondta.

– Bizony, bizony, ez a múlt heti jégverés mindenfelé nagy kárt okozott. Nálunk is elverte a paradicsompalántákat...

Anyósa az ablakhoz tipegett és kimutatott a hátsó udvarra.

– Gyertek csak, nézzétek, micsoda pusztítást végzett ez a nagyidő!

Taktikát változtatott, és nyíltan az öregeknek szegezte a kérdést:

– Harmincezer kellene, rövid lejáratú kölcsönre.

– Adnánk, persze, hogy adnánk, de sajnos nincs. Nincs miből! – sajnálkozott az apósa.

Esztrandóval később, apósa, magából kikelve panaszkodott, hogy kitúrták a házából, és kiköltöztették a város szegénynegyedébe. Hóna alá nyúlt, lekecmeregtek a bejárati lépcsőn, kiségitette az utcára nyíló kapun.

– Nézzen körül – biztatta.

Nézelődtek szótlanul.

– Mit lát?

– A házam...

– Látja a házszámot?

– Látom.

– Olvassa a számtáblán az utca nevét.

Kibetűzte.

– A maga háza ez?

– Igen – felelte az apósa csodálkozva.

Visszavitte a karosszékébe. Negyedóra elteltével apósa rögeszmésen újra kezdte.

– Ekkora szégyent. Kitettetek a saját házamból!

Újra kivitte a ház elé. Amikor visszatértek, apósa a feleségére támadt.

– Ki ez a semmi asszony?

– A felesége – bizonykodtak mindannyian. – Ez a semmi?! Ne is lássam!

Anyósa félénken pislogott

Másnap dél felé, mint rendszeren, tele kosztos csészékkel kopogtattak az öregek ajtaján. Ijesztő csend volt a válasz. Saját kulcsaikat használva jutottak a házba. Apósa a fürdőszoba padlóján feküdt ájultan. Pizsamában volt. A mosógép és a fürdőkád közé zuhant. A kisszoba díványára cipelték. Anyósa, évek óta külön, a sarokba helyezett ágyban aludt, elmúlt dél, szokásától eltérően még mindig ágyban volt, a paplan alatt összekucorodva, nagyokat pislogott.

– Mi történt? – kérdezte az anyósát.

Az öregasszony fejét rázta, nem felelt.

– Mikor történt?

Nem felelt.

Előrelátóan, hónapokkal azelőtt, a keze ügyébe szereltették a telefont, hogy bár-mikor hívhasson segítséget, ha szükséges.

– Miért nem telefonált?

Anyósa hallgatott. Szeme elé húzta a paplant.

Hívták a mentőket. Orvos nélkül jöttek. A fiatal asszisztens rápillantott az öregre.

– Hány éves?

– Nyolcvanhárom – felelte a lánya.

– Hát akkor mit akarnak?

Az anyós ijedt képpel figyelt.

– Megvizsgáltatni, életre kellene kelteni – motyogták a fiatalok..

A beteghez lépett. Apósa, behunyt szemmel, alig észrevehetően szuszogott.

– Itt már nem sokat tehetünk.

Lassan jöttek, gyorsan távoztak a mentők.

Amikor magukra maradtak, alaposabban megvizsgálta apósát. A bal halántéka fölött jókora, szabálytalan lyuk látszott, körülötte alvadt véres hajszálak.

Másnapig tartott kómája. hirtelen jött mély hörgéssel múlt ki.

A fürdőszobában, a gyújtós készítésekor használatos kisbaltát a mosógép mellett találta. A fejsze fokára száradt vérből már alig látszott valami.

Apósa beteges mohósággal összegyűjtött százasait, az anyjának sikerrel hízelegve, a fia vitte el. Később, amikor új kocsijával érkezett, hálából magával vitte az öregasszonyt Pestre, hogy megölje. Szívós volt az öregasszony. Hiába éhezettette, csak nem adta be a kulcsot. Aztán gondolt egyet, mit kínáljon vele, valamennyi csúszópénzért beadta egy olyan öregotthonba, ahol többnyire hajléktalan öregek töltötték utolsó napjaikat. Az ágyak félméternyre állottak egymás mellett. Anyósa, a szegényes pokróc alá húzódva, búcsú nélkül vált meg a fiától, a lányától és az egész világtól.

Felesége sem tehetett érte semmit. A lányához kellett utaznia Spanyolországba. Már a pólýában szándékában állt megölni lányukat, mert bal lábán ujjak nélkül született. Nem a lányuk volt a hibás, hanem a felesége, aki állapotja ellenére, fogfájása enyhítésére, valamiféle másodkézből kapott erős antibiotikumot szedett. Ez okozta a szerencsétlen elváltozást.

A véletlenül múlt, hogy az anyja zavaros szándékai ellenére lánya életben maradt.

Felesége emlőrákjának Spanyolországban kiderült szövődményei miatt, lemondtak róla az orvosok. Hazahozta. Három hónapig ápolta, aztán, amikor már hús sem volt rajta, és önkívületében ijesztő képpel, lehunyt szemmel időnként felült az

ágyában, hogy jobb kezébe szorítva a képzelt poharat, mohón szájába öntse a semmit, hirtelen felindultságból megölte.

A szalon mindkét orvosának sok száz dollárt adott, hogy ki ne utasítsák a rákosok budai kórházból, mint azt a fiatal székeley asszonyt, aki gyógyulása reményében a földre vetett magának ágyat, de főorvos a tőle nem várt embertelenséggel, mint a sietve ásott halottas gödörbe rogyottak után küldött golyót, úgy vágta szemébe a maga igazát: „Mit keres itt?! Nemsokára meg fog halni, mit húzza itt az időt!”

A felesége elrákosodott gerinccsigolyáival szállíthatatlan volt és menthetetlen. Mindenféle erős orvosságokat próbálgattak vele, vérzett a gyomra, fejfájás gyötörte, fájdalomcsillapítókkal kikapcsolták a világból.

Már második napja tátogott levegő után kapkodva, amikor elhatározta, hogy végez vele. „Gyilkos vagyok. Visszaeső. Mit számít nekem még egy gyilkosság. Ha nem csapok nagy cirkuszt, talán észre sem veszik.”

És valóban. Elnézték neki ezt a gyilkosságot is.

A főnővér zsebébe csúsztatta utolsó euróit, és megkérte, hogy azt a rózsaszínű hálóinget adja rá a halottra, amit az előző héten, a felesége születésnapjára vásárolt.

– Most hova megy? Mit csinál? – kérdezte a nővér együtt érzően.

– Feladom magam – felelte elgondolkozva.

– Ne tegye! – kérte a főnővér, mert rosszul hallotta, amit az özvegy mondott. A bejárati ajtóig kísérte, anyás tekintetével melengette a férfi hátát. Átvágott a torokrákosoktól hemzsező kórházi parkon, búcsút intett a kapusnak, és kilépett az életbe.

Még szabad. Néha hosszasan megbámulja egy-egy járókelő. Tudja, hogy nincs a homlokára írva, mint, ahogyan másoknak sincs odaírva: GYILKOS!

Úgy tűnik, mindenkinek oka van arra, hogy öljön. Ez persze, senkit sem érdekel. Ha alaposabban körülnézünk, észre kell vennünk, hogy sokak élete egészen oktan.

Egy alkalomkor, amikor meglátogatta az apját, éppen sakkozott egy szaktársával. Beszélgettek.

– Maga hisz a lélekben – kérdezte az apjától az a magahitten szent ember.

– Kételkedem – felelte az apja nagy bátran.

– Hogy tetszik lenni? – érdeklődött, hogy témát válthassanak. Az apja elvesztette a harmadik játszmat is, aztán csak feküdt az ágyán és az ingaórát figyelte. Amikor az ajtó fölé akasztott, fél méter magas dobozba bújtatott ingaóra szépen zengően egész órát ütött, bekapcsolta a rádiót és meghallgatta a híreket. Később megengedően felelt.

– Megvagyok – mondta kurtán, miközben már egyet ütött, tehát felet jelzett az óra.

-
- Mit tetszik csinálni? – kérdezte, hogy beszédre bírja.
  - Fekszem és gondolkodom. Néha csak fekszem... – tette hozzá kópésan mosolyogva az apja.
  - Hát min töri a fejét?
  - A hátnak hasa is van! – figyelmeztette az apja jóindulatúan. – Hát... Például arról, hogy van Isten vagy nincs Isten.
  - Mintha ezt már réges-régen eldöntötték volna a nálunk okosabbak...
  - El, hát. Persze, hogy eldöntötték.
  - S akkor? Mire jutott?-
  - Arra, hogy van...
  - Na, ugye!
  - ... Annak, aki hisz benne. Aki pedig nem hisz benne, annak nincs!
  - Így!? Ez egyszerre két igazság?
  - Az biza. Van ilyen. Merthogy az Isten hitből van.
  - Ez is szépen hangzik.
  - Ha Ádám sárból, Éva oldalbordából, Jézus szentlélekből lett, akkor a legfőbb Úrnak valami nemesebből kell lennie. Merthogy nem gondolunk hozzá szülőket, s még feleséget sem. Persze, régen nem így volt – magyarázta tudálékosan az apja.
  - Mert amikor még rengeteg istent ismert az emberiség, a sokféle isten valamiként egymás testvére lehetett. Az, hogy a mi Istenünk rokonságban van a régiekkel, ez nyilvánvaló. Apja lehetett volna valamennyinek, ki tudja ezt?
  - Szóval, ahol nincs hit, ott nincs Isten?
  - Pontosan. És, ahol más a hit, ott más az isten. Vagy próféta. Vagy teremtő. Vagy nincs...
  - Nahát, ez ilyen egyszerű?
  - Ilyen egyszerű.
  - Nálunk másként gondolják...
  - Az emberiség egyharmada, talán a fele hisz valamilyen teremtőben. Mondom, hogy hittből van!
  - És a hit miből van?
  - Félelemből. Akár az imádság, a könyörgés...
  - Ez valóban nagyon elterjedt szokás.
  - Az öskorból való, amikor az Isten neve Félelem volt.
  - Párbeszédünket vele ma is folytatjuk?
  - Mert félnünk kell!
  - Istentől?
  - Istentől. Az ördögtől. De leginkább embertársainktól. A gyilkosoktól.
  - Az ördögöt ki teremtette?
  - Ha magától nem lett, s nem is fogantatott szeplőtelenül, akkor a Teremtő műve.
  - Az ördögnek is az Úr parancsol.

- Máskénként nem merjük gondolni.
  - Maga merte?
  - Merem, hát. Hiszen mindig is folytonos-református voltam. Mindhalálíg.
  - Ez micsoda?
  - Ez az a világ, ahol mindenkinek minden szüksége szerint adatik.
  - Akár a mennyorszámban.
  - Hiszek benne.
  - A lehetetlenben?
  - Hitből való ez is. Csakhogy nem könyörgöm érte, nem imádkoznom hozzá, nem kell megalázkodnom előtte, mint elbizakodott hatalmasaink és pöffeszkedő diktátoraink előtt.
  - Akkor magának ugyancsak jó. Nem fél a haláltól.
  - Félnem kellene?
  - Ezt is magunknak kell eldöntenünk.
  - El nem menekülhetünk, így is úgy is véges az életünk.
  - A hit ennek ellenkezőjét ajánlja.
  - A feltámadást, az újjászületést.
  - De nem mindenkinek! A gyilkosok nem támadhatnak fel.
  - Emberi és más alakban sem.
  - Ez is isteni dolog. Hiszem, ha akarom.
  - Boldogok, akik hisznek!
  - Idáig magam is eljutottam. Amíg élek folytatom.
  - Mit?
  - Még, hogy mit? Az életet.
  - A gondolkodást kellene...
  - A kételkedést, fiam. Mert, aki már mindenben bizonyos, az valamilyen szilárdult ponton áll. Attól fél, nincs hova továbblépnie. Körülötte mindenütt ingovány.
  - És mennie kell a végső pihenőre...
  - Ez történik majd mindnyájunkkal...
- Nyomós oka lehetett az apjának arra, hogy apránként megölte az Istent. Előre eltervelten magába fojtotta.

Az apját mostohaanyja ölte meg. Miután, a rendszerváltozás után, megvonták tőle illegális munkásmozgalmi múltja miatt folyósított tekintélyes nyugdíját, mostohaanyjának nem volt miért tovább szolgálnia.

Egymásba nyíló szobakonyhájukból, az apja egész életében a szobát uralta. Halála előtt négy-öt esztendővel, az elmúlásra készülődve, ebédelni se ment ki többé a konyhába. Ágyba kapta az ebédet és a vacsorát is. Az utolsót halála előtt sok nappal. Élettársa egyre gyakrabban elfelejtkezett egyik másik étkezésről, aztán napokig be sem nézett a szobába. Az apja egyre nehezebben mozdult ki az ágyból.

Hetekig maga sem látogathatta, s amikor visszatért külföldi útjairól, borbély vitt, haját nyíratva, borotváltatta. Akármilyen gyorsan is végzett apja egyre gyérülő szőrzetével a borbély, a vége mindig azt lett, hogy az öreg lefordult a székről, felakadt a szeme. Nehezen cipelték egyre fogyatkozó, de mégis súlyos testét az ágyba, ahol hirtelen felnyitotta szemeit, és mint valamiféle idegen állomásra érkezett tájékozatlan utas a pályaudvar előtti tér forgatagában, félénken holléte felől érdeklődött. Orvossal vizsgáltatta, aki korához képest teljesen egészségesnek találta az apját.

Halálakor sem találtak rajta erőszak nyomát. Torzonborz kinézésű, csapzott szakállú, ölbe vehetően kis emberi test volt halálos ágyán. Éhen halt. Élettársa szótlanul bökött a szobaajtóra, amikor a hullaszállítók begyakorolt szomorúságot mutató hangon azt kérdezték tőle, hogy hol a test.

Mostohaanyja hidegvérű gyilkos volt.

Apját, a szülők iránt kialakult hagyományos tiszteletnek engedve, minden ceremónia nélkül, boldoggá avatta. Vallásának egyházától idejében, még a múlt század közepén eltávolodva, éppen akkor, amikor tizenöt éves fejjel kilépett saját nagy és egyetlen életébe, figyelmeztette az apja: „Fiam, nem így akartuk!”

Kereste egy darabig azokat, akikért többes számban mondta az apja a krédóját, de csak maguknak való, makacs embereket talált, akik az óhitűekhez hasonlóan nem láttak tovább a gondolkodásukat végtelenen meghatározó dogmáknál.

Sokan vannak közöttük, hozzá hasonlóan gyilkosok. Mindnyájan a maguk útját járják. Tudatlanságból magukat, társaikat és jövőjüket pusztítják. Nem az a baj, hogy úgy általában nem tudnak semmit. Hanem inkább az, hogy ezt sem tudják.

Kraitz Gusztáv—Ulla Kraitz: Almák—kerámia